

Adroddiad i'r: Pwyllgor Archwilio Perfformiad

Dyddiad y Cyfarfod: 15 Mawrth 2018

Aelod/Swyddog Arweiniol: Aelod Arweiniol dros Ddatblygu Isadeiledd Cymunedol / Pennaeth Cyfathrebiadau, Cwsmeriaid a Marchnata

Awdur yr Adroddiad: Prif Lyfrgellydd

Teitl: Safonau a Pherfformiad y Gwasanaeth Llyfrgell

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn dynodi perfformiad y Gwasanaeth Llyfrgell gan ddefnyddio'r Safonau Cenedlaethol.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Rhoi manylion am berfformiad y Cyngor ar ddiwedd 5^{ed} Fframwaith Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru 2014-17, a'r cynnydd a wnaed wrth ddatblygu llyfrgelloedd fel hybiau cymunedol.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Bod y Pwyllgor yn ystyried y perfformiad a gwneud sylwadau amdano gan ddefnyddio 5^{ed} fframwaith Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru ac ystyried gofyn am adroddiad cynnydd am berfformiad gan ddefnyddio'r 6^{ed} Fframwaith 2017-20 ym mis Rhagfyr 2018.

4. Manylion am yr Adroddiad

4.1 Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru

Mae gan awdurdodau Llyfrgelloedd yng Nghymru ddyletswydd statudol o dan Ddeddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964 i ddarparu gwasanaeth 'cynhwysfawr ac effeithlon' i'w preswylwyr. Mae'r Fframwaith o Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru yn galluogi MALD (Is-adran Amgueddfeydd, Archifau a Llyfrgelloedd Llywodraeth Cymru) i fesur ac asesu sut mae awdurdodau yn cyflawni eu dyletswyddau statudol.

4.2 Mae Gwasanaethau Llyfrgell yn cyflwyno Adroddiad Blynyddol bob mis Gorffennaf, sy'n sôn am berfformiad y flwyddyn ariannol ddiwethaf. Yn dilyn hynny, bydd MALD yn ymateb gydag asesiad ffurfiol ym mis Medi. Mae'r Adroddiad Asesu Blynyddol diweddaraf yn ymdrin â 2016-17 a pherfformiad gan ddefnyddio'r 5^{ed} Fframwaith 2014-17 llawn, ac mae'n cynnwys 18 Hawl Graidd a 7 Dangosydd Ansawdd gyda thargedau penodol. Mae'r adroddiad wedi ei atodi fel Atodiad A.

- 4.4 O'r 5^{ed} Fframwaith (2014-17), mae Sir Ddinbych wedi bodloni 17 o'r 18 Hawl Graidd. Roedd yr un a fodlonwyd yn rhannol yn cyfeirio at ddarparu modd i'r cyhoedd gyrchu strategaeth, polisïau a gweledigaeth y gwasanaeth.
- 4.5 O'r 16 Dangosydd Ansawdd (DA) yn y Fframwaith cyfredol, mae gan 7 ohonynt dargedau penodol gan MALD. Mae pob dangosydd arall i gymharu perfformiad gydag awdurdodau eraill yng Nghymru. Y 7 sydd gan dargedau penodol yw:

DA 3	Cymorth ar gyfer datblygiad defnyddwyr unigol (defnyddio'r isadeiledd TGCh, cynnwys digidol, gwybodaeth a gweithgareddau datblygu darllenwyr)
DA 5	Lleoliadau gwasanaethau llyfrgell
DA 8	Gwariant ar lyfrau ac adnoddau i'r cyhoedd eu defnyddio.
DA 9	Darpariaeth o ddeunydd darllen addas (% y gyllideb llyfrau a wariwyd ar yr Iaith Gymraeg ac adnoddau i blant)
DA 10	Darpariaeth cyfrifiaduron ac Wi-Fi sydd ar gael i'r cyhoedd
DA 13	Lefelau staffio a chymwysterau
DA 16	Oriau agor

- 4.6 O'r Dangosyddion Ansawdd hyn, mae MALD yn asesu bob blwyddyn a ydy'r rhain wedi eu bodloni, eu bodloni'n rhannol, neu heb eu bodloni:

Dangosyddion ansawdd Cyngor Sir Ddinbych (allan o 7)	Bodlonwyd	Bodlonwyd yn rhannol	Heb eu bodloni
2014/15	3	4	0
2015/16	3	3	1
2016/17	4	1	1

Oherwydd newidiadau i System Reoli Llyfrgelloedd yn ystod y flwyddyn, nid oedd data ar gael ar gyfer unrhyw un o awdurdodau Gogledd Cymru i adrodd am DA 9 sy'n asesu % y gyllideb deunyddiau a wariwyd ar stoc i blant a stoc Cymraeg. Byddwn wedi rhoi sylw i'r mater mewn pryd inni roi'r data yn adroddiad 2017-18.

- 4.7 Mae perfformiad wedi gwella yn 2016/17 gan ein bod wedi bodloni targed ychwanegol trwy ddarparu Wi-Fi cyhoeddus ym mhob llyfrgell (dim ond 6 o'r 8 llyfrgell ddarparodd y cyfleuster hwn yn 15/16). Gwnaethom fodloni DA13 am lefelau staffio a chymwysterau yn rhannol, ond ni wnaethom ei gyflawni yn llawn oherwydd bod lefel staff y pen yn is na'r targed. Dywedom fod yno 1.99 o swyddi cyfwerth ag amser llawn (FTE) fesul 10,000 o boblogaeth (y targed yw 3.6). Mae staff rheng flaen a staff rheoli sy'n gweithio yn ein llyfrgelloedd ac ein siopau un alwad yn darparu ystod eang o wasanaethau ychwanegol i gwsmeriaid nad ydynt wedi eu cynnwys yn anghenion Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru. Nodwn 50% y cyfanswm o lefel staffio a gwariant ar staff o dan y Safonau Llyfrgell. Nid ydym wedi bodloni DA8 am ddeunyddiau darllen diweddar: cawsom 155 o eitemau newydd (y targed yw 243), gan wario £1436 (y targed yw £2180), y 1000 o boblogaeth gyda chyfradd ailgyflenwi o 7.3% (y targed yw 11%).
- 4.8 Yn adroddiad dadansoddi perfformiad Sir Ddinbych, mae'r adroddiad asesu yn ein cymeradwyo am ein gwelliant wrth godi'r nifer o ymweliadau â'r llyfrgelloedd (cynnydd o 5% a'r pedwerydd uchaf yng Nghymru o ran nifer yr ymweliadau y pen),

treblu'r nifer o ymweliadau rhithwir, a chynyddu'r nifer o fenthycwyr gweithredol (cynydd o 15%).

- 4.9 Daeth 6^{ed} fframwaith newydd, *Llyfrgelloedd cysylltiedig ac uchelgeisiol: Chweched fframwaith ansawdd Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru 2017-2020*, i rym ym mis Ebrill 2017 a bydd Sir Ddinbych yn cyflwyno adroddiad gan ddefnyddio'r safonau hyn yn Haf 2018. Mae'r fframwaith newydd hwn yn parhau i ddarparu cyfleoedd i lyfrgelloedd ddarparu gwasanaethau mewn modd arloesol a gwneud y gorau o'r adnoddau sydd ar gael iddynt. Dangosydd ychwanegol i'w groesawu yn y fframwaith newydd yw dangosydd (DA4) sy'n cydnabod gwaith llyfrgelloedd wrth gefnogi iechyd a lles. Mae Uned Ddata Cymru hefyd yn cyflwyno Mesur Atebolrwydd Cyhoeddus newydd sy'n ymwneud â llyfrgelloedd yn 2018-19, yn seiliedig ar ganran y Dangosyddion Ansawdd y Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru a gyflawnwyd. Credwn fod hyn yn fesur mwy ystyrlon na'r rheiny a ddefnyddiwyd yn y gorffennol mewn perthynas â llyfrgelloedd.
- 4.10 **Diweddariad am ddatblygiadau / Hybiau Cymunedol**
Mae'r gwaith adnewyddu yn Llyfrgell Llanelwy i fod i orffen diwedd mis Mawrth 2018. Bydd y fynedfa well, cynllun mewnol newydd gyda rhagor o gyfrifiaduron i'r cyhoedd eu defnyddio, cyfleusterau cegin cymunedol a phwynt gwybodaeth twristiaeth, yn cynnig adnodd hyblyg ar gyfer y gymuned ehangach i'w ddefnyddio. Bydd adnewyddu Llyfrgell Dinbych, a ariennir gan grant £120,000 gan MALD Llywodraeth Cymru, yn dechrau ym mis Mawrth 2018 i ddarparu cyfleuster cymuned gwell, deniadol a hyblyg. Bydd gwaith i ddechrau gosod to newydd yn Llyfrgell Rhyl hefyd yn dechrau ym mis Mawrth 2018. Mae Wi-Fi corfforaethol a chyfleusterau argraffu ar gael ym mhob llyfrgell ac mae rhagor o staff y Cyngor yn defnyddio'r llyfrgelloedd i gyfarfod cleientiaid a defnyddio'r desgiau sydd ar gael.
- 4.11 Mae'r nifer o wasanaethau i gymunedau mewn llyfrgelloedd yn cynyddu. Mae'r polisi codi tâl wedi ei ddiwygio i gynnig ystafelloedd yn y llyfrgell am ddim ar gyfer gweithgareddau sy'n darparu gwasanaeth yn uniongyrchol i gwsmeriaid (gweler Atodiad B). Mae'r Gwasanaethau Llyfrgell yn gweithio'n agos â Gwasanaethau Cymorth Cymuned i fireinio'r fenter 'Talking Points', a pharatoi ar gyfer cyflwyno Credyd Cynhwysol pan fydd llyfrgelloedd yn darparu cymorth digidol i hawlwr. Mae sesiynau Cyngor ar Bopeth Sir Ddinbych yn cael eu cynnal mewn sawl llyfrgell, ac maent yn brysur iawn. Mae timau Cyflogaeth Strategol, sydd wedi eu lleoli yn Llyfrgell y Rhyl, yn defnyddio'r llyfrgelloedd yr ardal i ymgysylltu â'u cleientiaid. Mae Cymraeg i Blant yn awr yn darparu sesiwn wythnosol yn Llyfrgell Rhuddlan i annog teuluoedd i fagu eu plant yn ddwyieithog.
- 4.12 Cwblhawyd ail-strwythuro tîm rheoli llyfrgelloedd ym mis Hydref gan benodi Prif Lyfrgellydd llawn amser newydd, a thîm bychan o Reolwyr Gwasanaethau i Gwsmeriaid sy'n atebol iddi. Cwblhawyd trosglwyddiad tîm Rheoli Incwm i'r adran Cyllid ac Asedau ym mis Rhagfyr, ac o ganlyniad adolygwyd strwythuro staff yn Llyfrgell y Rhyl. Ar draws y sir, mae 64% o staff yn ddwyieithog.
- 4.13 **Cydweithrediad Rhanbarthol**
Yn dilyn gweithredu'r System Reoli Llyfrgelloedd Cymru gyfan yn 2016, sefydlwyd Uned Gwasanaethau Llyfryddiaethol Gogledd Cymru i'w rhannu ym mis Awst 2017,

gyda gwelliannau yn dilyn mewn effeithlonrwydd a chynaliadwyedd gwasanaethau, ac arbedion ariannol.

4.14 I archwilio rhagor o gyfleoedd am gydweithredu rhanbarthol, darparodd MALD gyllid i Benaethiaid o Wasanaethau Llyfrgelloedd Gogledd Cymru (HOLIS) gomisiynu astudiaeth dichonoldeb am fodd i gyd-weithio'n rhanbarthol ar draws Gogledd Cymru i lyfrgelloedd cyhoeddus roi darpariaeth iechyd a lles. Bydd yr adroddiad hwn yn barod erbyn diwedd mis Mawrth 2018.

4.15 Mae cwsmeriaid Sir Ddinbych yn parhau i gael budd o ddull cydweithredol cenedlaethol i gaffael llyfrau llyfrgell a gwasanaethau digidol. Ym mis Ebrill 2017, rhoddwyd contractau newydd ledled Cymru i gaffael cyflenwad o lyfrau newydd i oedolion a phlant ar gyfer 2017-20 sy'n galluogi Sir Ddinbych i sicrhau'r gwerth gorau am arian o'i chyllideb deunyddiau newydd. Bydd contract newydd ar gyfer cyflenwi e-lyfrau ac e-lyfrau llafar yn cael ei roi ym mis Mawrth 2018, gan alluogi cwsmeriaid Sir Ddinbych i gael gaffael ar adnoddau cyfun o wasanaeth a'i rhennir ledled Cymru.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae Gwasanaeth Llyfrgell yn gyfrifoldeb statudol i'r Awdurdod, ac mae ei wasanaeth yn cyfrannu at flaenoriaethau corfforaethol megis meithrin gwydnwch cymunedol, moderneiddio gwasanaethau, cynhwysiad digidol, llythrennedd, dysgu gydol oes ac ymgysylltu â'r gymuned.

6. Beth fydd yn ei gostio a sut bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Mae trawsnewid llyfrgelloedd yn hybiau cymunedol yn galluogi ystod eang o wasanaethau cyngor eraill a phartneriaid i gyrraedd cymunedau lleol trwy eu rhwydwaith o safleoedd a chyfleusterau sy'n bodoli'n barod. Nid oes cynlluniau ariannol yn rhan o'r adroddiad gwybodaeth hwn.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

Ni chwblhawyd Asesiad o Effaith ar Les, ond mae 6^{ed} Fframwaith Safonau Llyfrgelloedd wedi ei osod i ddangos fod gan lyfrgelloedd gyfraniad clir i'r saith nod y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gydag Archwilio ac eraill?

Roedd Archwiliad Perfformiad ym mis Mawrth 2017 yn ystyried Asesiad o berfformiad Gwasanaethau Llyfrgell 2015/16 gan Lywodraeth Cymru. Nid oes rhagor o ymgynghoriadau wedi bod ynghylch yr adroddiad penodol hwn.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Nid yw'n berthnasol.

10. Pa risgiau sy'n bodoli ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Nid yw'n berthnasol.

11. **Pŵer i wneud y Penderfyniad**

Mae Adran 7.4.2(b) Cyfansoddiad y Cyngor yn rhagnodi y gall archwiliad “adolygu ac archwilio perfformiad y Cyngor ynghylch ei amcanion polisi, targedau perfformiad a/neu feysydd gwasanaethau penodol.”

Swyddog Cyswllt:

Prif Lyfrgellydd

Rhif Ffôn: 01824 708207